

До 100-річчя від часу заснування у Харкові Національного наукового центру “Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М.С.Бокаріуса”

Харківський науково-дослідний інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М.С. Бокаріуса, одна з найстаріших державних судово-експертних установ України у цьому році відзначає 100-ліття свого існування.

У 1923 році Уряд України своєю постановою створює у системі Народного комісаріату юстиції **обласні кабінети науково-судових експертиз** - у Києві, Одесі і Харкові, і саме це можна вважати початком народження інституту.

Завідувачем кабінетом науково-судової експертизи у Харкові було призначено **Миколу Сергійовича Бокаріуса**. Мета створення кабінету формулювалася так – “для виробництва різного роду науково - тенічних досліджень по судових справах”. З ініціативи М.С. Бокаріуса у 1925 році кабінет було реорганізовано в **Інститут науково-судової експертизи**, де він і став незмінним керівником з 1925 по 1931 роки.

Микóла Сергійович Бокáріус -

найвідоміший представник вітчизняної медицини першої половини ХХ ст., визнаний засновник криміналістичного напрямку в судовій медицині.

Він народився 31 березня 1869 року в Одесі в родині надвірного радника С.Ф. Бокаріуса – викладача і вихователя Рішельєвської чоловічої гімназії, яку Микола Сергійович закінчив з медаллю.

Після завершення навчання у 1895 році на медичному факультеті Імператорського Харківського університету Микола Сергійович залишився на посаді позаштатного ординатора факультетської хірургічної клініки, керованої видатним

хірургом професором
В.Ф. Грубе

У 1897 році М.С. Бокаріус обраний помічником прозектора на кафедрі судової медицини. Згодом Микола Сергійович - приват-доцент, захищає докторську дисертацію.

У 1904 році він запропонує методику визнання прижиттєвості странгуляційної борозни, що стала класичною.

З 1910 року М.С.Бокаріус - завідувач кафедри судової медицини Харківського університету, а в роки Першої світової війни - бере участь у підготовці випусків санітарів із студентів медичного факультету університету.

У 1911 році він першим у Російській Імперії провів дактилоскопічну експертизу.

У 1923 році М.С.Бокаріус організовує кабінет наукової судової експертизи, а у 1925 - очолює організований ним на базі цього кабінету **Харківський інститут судової експертизи.**

Микола Сергійович Бокаріус став засновником криміналістичного напрямку в судовій медицині та запропонував низку реакцій, що використовуються під час судово-медичного дослідження речових доказів.

З 1925 року – Микола Сергійович завідує науково-технічним відділом Харківського карного розшуку та виконує обов'язки Головного консультанта міліції і розшуку Наркомату внутрішніх справ УРСР.

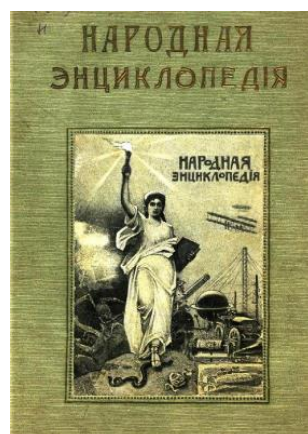

З 1928 року М.С. Бокаріус — головний державний судово-медичний експерт Української РСР.

Він також автор монографій і підручників з судової медицини.

Помер Микола Сергійович Бокаріус 23 грудня 1931 року у Харкові.

Після смерті видатного вченого уряд УРСР, відзначаючи його великі заслуги, присвоїв ім'я Заслуженого професора М.С. Бокаріуса **Харківському НД судових експертиз**.

З 1931 по 1946 роки Харківський інститут очолював син М. С. Бокаріуса, відомий вчений, судовий медик, талановитий вихователь цілої плеяди судових експертів та криміналістів — **Микола Миколайович Бокаріус**.

Микола Миколайович працював в інституті з 1924 року на різних посадах, зокрема, завідувачем відділу ідентифікації особистості. З 1933 по 1937 роки М. М. Бокаріус працював Республіканським судово-медичним експертом та керівником Харківського

обласного бюро судово-медичної експертизи, очолював Всесоюзне та Республіканське товариство судових медиків та криміналістів, був членом редакційної ради журналу "Судово-медична експертиза".

З 1946 по 1967 роки на посаді директора Харківського НДІ судових експертиз працював доктор юридичних наук, професор **Віктор Павлович Колмаков**. Під його керівництвом отримала подальший розвиток Харківська школа судових експертів у багатьох напрямках судової експертизи. Зокрема, він приділяв особливу увагу

розвитку судово-технічної експертизи документів, а саме в аспекті криміналістичного дослідження відбитків печаток та штампів. Також отримали подальший розвиток наукові дослідження з криміналістичних експертиз - почеркознавчих, трасологічних, балістичних, судово-біологічних та інших.

Упродовж 1967—1997 років директором Харківського НДІСЕ був заслужений юрист України, кандидат юридичних наук, доцент кафедри криміналістики **Микола Васильович Скорик**. У цей період набула подальшого розвитку наукова та експертна діяльність, методична та профілактична робота, були створені відділення.

Так, **нову методику експертного дослідження в галузі балістики** було розроблено завдяки захищеній у 1973 році дисертації В.Ф.Гущіна “Криміналістична ідентифікація гладкоствольної мисливської зброї за слідами на снарядах”.

У 1975 році С.М.Вул захищає дисертацію “Теоретичні та методичні питання криміналістичного дослідження писемного мовлення”, яка стає основою створення нового напрямку експертних досліджень – **судового авторознавства**.

Починається будівництво нового приміщення інституту.

Закладання
першого каменю
нового приміщення
ХНДІСЕ.

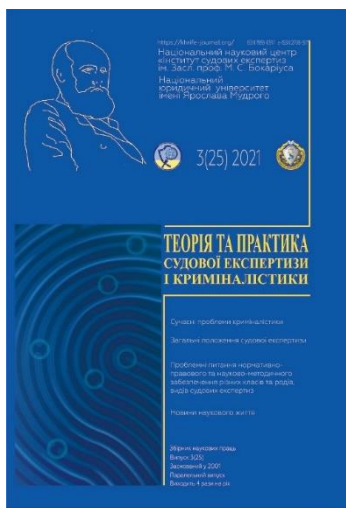
З 1997 по 2010 рік Харківський науково-дослідний інститут судових експертиз очолював кандидат юридичних наук, доцент кафедри криміналістики, заслужений юрист України **Михайло Леонідович Цимбал**, висококваліфікований спеціаліст, здатний організатор експертної та науково-дослідної роботи.

Під його керівництвом Харківський НДІ судових експертиз було визнано найкращим за результатами державної атестації науково-дослідних установ судових експертиз Міністерства юстиції України за показниками раціонального використання науково-технічного потенціалу.

За результатами науково-дослідних робіт інститут регулярно видає низку методичних посібників. Спільно з Національним юридичним університетом імені Ярослава Мудрого, починаючи з 2001 року, видається збірник наукових праць – фахове видання з юридичних наук – **“Теорія та практика судової експертизи і**

криміналістики”, де публікуються наукові праці вчених та практиків. У підготовці статей та інших матеріалів беруть участь як співробітники інституту, так й інших експертних установ України, а також фахівці закордонних країн у галузі судової експертизи, криміналістики та кримінального процесу.

У 2010 році директором Харківського НДІСЕ призначено **Андрія Івановича Лозового**, який працює в установі з

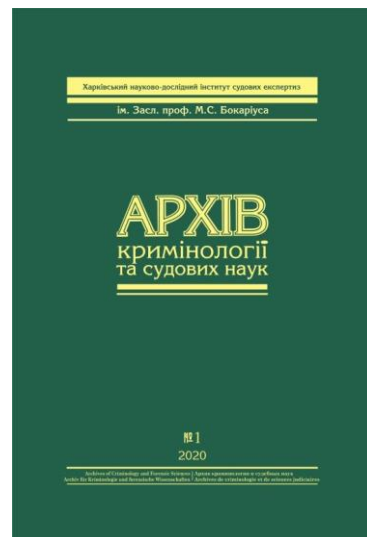
1989 року, у тому числі на посадах завідувача лабораторії судових автотоварознавчих, будівельно-технічних досліджень, заступника директора інституту експертної роботи, 1-го заступника директора. З 1999 року А. І. Лозовий очолює Харківське відділення громадської організації «Спілка експертів України».

Олександр Миколайович Ключев бере на себе керівництво інститутом у 2016 році.

Також у 2016 році його було обрано дійсним членом Міжнародної Академії Економіки і Екотехнологій (МАЕЕТ), почесним професором кафедри адміністративного, кримінального права і процесу Приватного вищого навчального закладу “Міжнародний університет бізнесу і права” (м. Херсон), у 2017 році – дійсним членом Міжнародної Академії Права і Адвокатури.

Із 2016 року Олександр Миколайович Ключев є співголовою редакційної колегії періодичного спеціалізованого видання - збірника наукових праць **“Теорія та практика судової експертизи і**

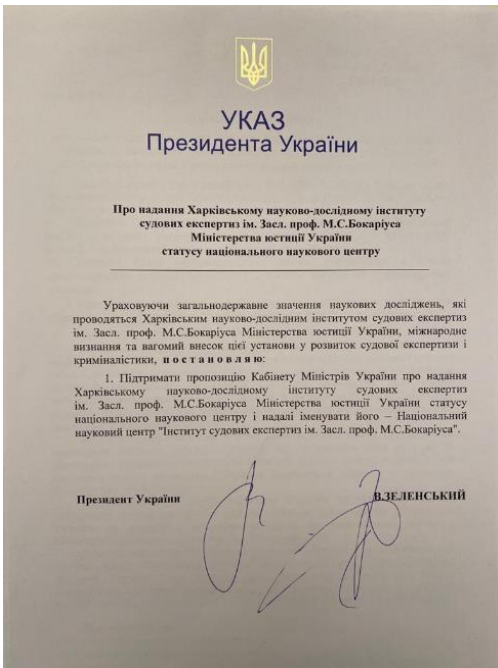

криміналістики”. Із 2020 року він голова редакційної колегії періодичного видання – наукового журналу “Архів кримінології та судових наук”.

У квітні 2019 року біля інституту, який був заснований цим видатним вченим та має його ім'я, було відкрито пам'ятника Миколі Сергійовичу Бокаріусу.

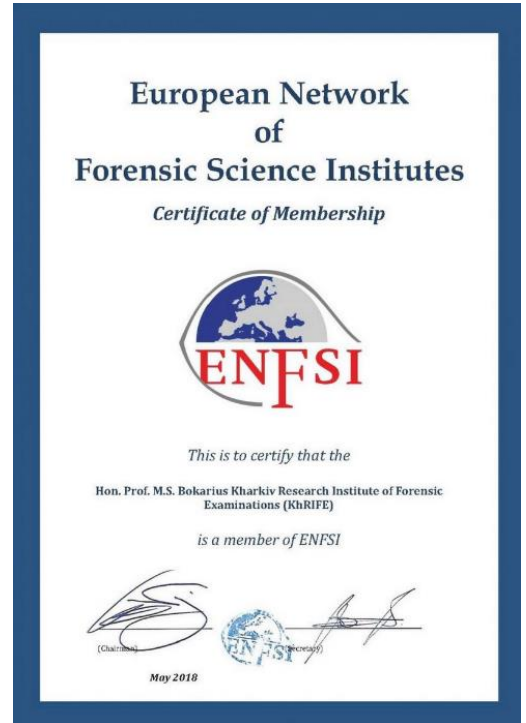
Участь у відкритті пам'ятника взяли нащадки Миколи Бокаріуса: онук Сергій Бокаріус та правнук Микола Бокаріус, які спеціально прибули на церемонію з США, де вони постійно мешкають.

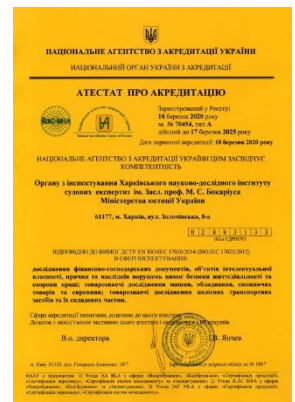
28 серпня 2020 року Указом Президента України № 366/2020 Харківському науково-дослідному інституту судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса Міністерства юстиції України надано статус **Національного наукового центру**.

Відсьогодні Центр є членом найбільш представницької на теренах Європи міжнародної організації — **Європейської мережі судово-експертних установ (ENFSI)**.

Також Національний науковий центр “Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса” є ініціатором запровадження європейського досвіду в роботу судово-експертних установ України. Він співпрацює із багатьма експертними організаціями іноземних держав, уклавши з ними відповідні договори про співробітництво. Також налагоджена наукова та експертна співпраця з провідними установами України.

Завдяки високому професіоналізму, відмінним фаховим якостям і беззаперечній компетентності співробітники Центру проводять судові експертизи за понад 70 спеціальностями та беруть участь у розкритті найбільш резонансних справ. Високий рівень якості проведення експертиз та експертних досліджень підтверджено Атестатом про акредитацію на відповідність вимогам Міжнародного стандарту EN ISO/IEC 17025:2017 та Атестатом про акредитацію на відповідність вимогам Міжнародного стандарту EN ISO/IEC 17020:2014.

Більшість експертиз, проведених співробітниками інституту, базується як на новітніх досягненнях науки та техніки, так і на авторських розробках.

Сьогодні, під час воєнних дій, Інститут проводить найбільше експертиз, які пов'язані з війною. Так, застосовуючи 3D-сканування як спосіб експертизи зруйнованих об'єктів, встановлюється розмір збитків, завданих власникам майна.

Здійснюється новий вид досліджень — молекулярна генетична експертиза. Гинуть люди, з'являються місця масових поховань - потрібно ідентифікувати особу, бо тіло вже зазнало змін.

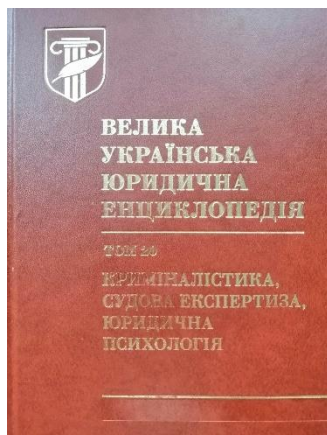
Французька сторона передала інституту на безоплатній основі мобільну лабораторію: фургон, який має новітні прилади та обладнання. Тут діє закритий цикл: експерт, зайшовши у лабораторію, не має можливості залишити її, поки не закінчить весь цикл досліджень. Якщо необхідно відібрати зразки, то біля автомобіля організується пункт відбору.

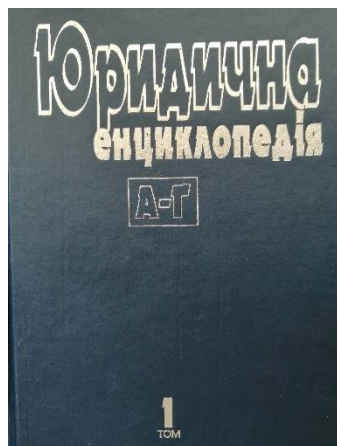
Спеціалісти Національного наукового центру «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» взагалі не просто проводять дослідження - вони допомагають знайти відповіді на важливі питання, які можуть мати вирішальне значення для правосуддя та суспільства в цілому.

Використана література

1. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т.- Харків: Право.-Т.20: Криміналістика, судова експертиза, юридична психологія.-2018.-С.55.

2. Юридична енциклопедія: в 6 т. /Відпов.ред. Ю.С.Шемшученко.-Київ: Українська енциклопедія.- 1998.-Т.1: А-Г.-С.257.

